

บทที่ 5

ลักษณะอุตสาหกรรมและตลาดแรงงานจังหวัดมหาสารคาม

ในบทที่ 5 จะทำการศึกษาถึงภาพรวมลักษณะอุตสาหกรรมและภาพรวมของตลาดแรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดมหาสารคาม รวมไปถึงการศึกษาอุปสงค์แรงงานและอุปทานแรงงาน โดยจะแบ่งการศึกษาออกเป็นสองช่วงคือ ช่วงก่อนและหลังที่ได้รับสิทธิประโยชน์จากนโยบายส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) โดยแบ่งการสรุปผลออกเป็น 2 ส่วน และมีรายละเอียดแต่ละส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ภาพรวมลักษณะอุตสาหกรรมของจังหวัดมหาสารคาม

ส่วนที่ 2 ภาพรวมตลาดแรงงานของจังหวัดมหาสารคาม

- ลักษณะของอุปสงค์แรงงาน
- ลักษณะของอุปทานแรงงาน

5.1 ภาพรวมลักษณะอุตสาหกรรมของจังหวัดมหาสารคาม

จากการสรุปภาพรวมอุตสาหกรรมจังหวัดมหาสารคามปี 2550-2551 (ที่มา : สภาอุตสาหกรรมจังหวัดมหาสารคาม) อุตสาหกรรมในจังหวัดมหาสารคามเป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก โดยเริ่มมีการขยายตัวในด้านการลงทุนอยู่ในระดับปานกลาง เริ่มมีการเข้ามาลงทุนของภาคเอกชนขนาดใหญ่ เช่น โรงงานน้ำตาล ห้างสรรพสินค้า โรงงานตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น ปัจจุบันประเภทอุตสาหกรรมที่สำคัญในจังหวัดมหาสารคามประกอบด้วย อุตสาหกรรมรับช่วงการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมโคนมและผลิตภัณฑ์นม ผลิตภัณฑ์พลาสติก แหวน โรงงานทำเฟอร์นิเจอร์ โรงงานซ่อมเครื่องยนต์และเครื่องจักรกล เป็นต้น จากประเภทของอุตสาหกรรมที่กล่าวมาข้างต้น สามารถจำแนกกลุ่มอุตสาหกรรมได้เป็น 4 ประเภท คือ 1. กลุ่มอุตสาหกรรมรับช่วงผลิต 2. กลุ่มอุตสาหกรรมเกษตร 3. กลุ่มอุตสาหกรรมครัวเรือน 4. กลุ่มอุตสาหกรรมที่อาศัยตลาดท้องถิ่น

ในการศึกษาลักษณะอุตสาหกรรมของจังหวัดมหาสารคามในส่วนนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงก่อนที่ได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ (พ.ศ. 2537-2543) และหลังที่ได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ (พ.ศ. 2544-2550) ของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) เพื่อนำมาอธิบายรูปแบบและการเปลี่ยนแปลงของลักษณะอุตสาหกรรมในจังหวัดมหาสารคาม โดยมีผลการศึกษาของทั้ง 2 ช่วง ดังนี้

5.1.1 ช่วงก่อนที่ได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ (พ.ศ. 2537-2543)

สภาพการตั้งถิ่นฐานของโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดมหาสารคามในช่วงก่อนที่ได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) พบว่าโรงงานส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในอำเภอเชียงยืน และอำเภอเมือง ซึ่งประเภทโรงงานที่กระจุกตัวอยู่นั้นเป็นโรงงานอุตสาหกรรมในหมวด 2 เหมืองแร่ เซรามิกส์และโลหะขั้นมูลฐาน และหมวด 3 อุตสาหกรรมเบา

การจ้างงานภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดมหาสารคามในช่วงนี้พบว่า มีการจ้างงานสูงที่สุดในอำเภอเมืองและอำเภอเชียงยืนตามลำดับ ซึ่งเมื่อพิจารณาประเภทอุตสาหกรรมที่มีการจ้างงานสูงที่สุดพบว่า เป็นอุตสาหกรรมในหมวด 3 อุตสาหกรรมเบา โดยภารกิจส่วนใหญ่ในหมวดนี้เป็นการประกอบกิจการประเภทสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งเป็นกิจการที่ต้องใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก

การลงทุนในภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดมหาสารคามในช่วงนี้พบว่า มีการลงทุนสูงในอำเภอเมืองและอำเภอเชียงยืนตามลำดับ ซึ่งพื้นที่ของทั้งสองอำเภอนี้เป็นพื้นที่หลักของการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมจะเห็นได้จากการกระจุกตัวของทั้งโรงงานอุตสาหกรรมและการจ้างงานที่มีสูงกว่าพื้นที่อื่นในจังหวัดมหาสารคาม เมื่อพิจารณาการลงทุนของอุตสาหกรรมแต่ละประเภทพบว่า ประเภทอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนสูงสุดได้แก่ อุตสาหกรรมในหมวด 3 อุตสาหกรรมเบา

5.1.2 ช่วงหลังที่ได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ (พ.ศ. 2544-2550)

สภาพการตั้งถิ่นฐานของโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดมหาสารคามในช่วงหลังที่ได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) พบว่าโรงงานส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในอำเภอเชียงยืน และอำเภอเมือง ซึ่งประเภทของโรงงานที่กระจุกตัวอยู่นั้นเป็นโรงงานอุตสาหกรรมในหมวด 3 อุตสาหกรรมเบา มากที่สุด รองลงมาคือหมวด 2 เหมืองแร่ เซรามิกส์และโลหะขั้นมูลฐาน

การจ้างงานภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดมหาสารคามในช่วงนี้พบว่า มีการจ้างงานสูงที่สุดในอำเภอเมืองและอำเภอแกลง ตามลำดับ ซึ่งเมื่อพิจารณาประเภทอุตสาหกรรมที่มีการจ้างงานสูงที่สุดพบว่า เป็นอุตสาหกรรมในหมวด 3 อุตสาหกรรมเบา รองลงมาคือ หมวด 5 อิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า

การลงทุนในภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดมหาสารคามในช่วงนี้พบว่า มีการลงทุนสูงในอำเภอวาปีปทุมและอำเภอเมืองตามลำดับ โดยเมื่อพิจารณาการลงทุนของอุตสาหกรรมแต่ละประเภทพบว่าประเภทอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนสูงที่สุดคือ อุตสาหกรรมในหมวด 3 อุตสาหกรรมเบา รองลงมาคือ อุตสาหกรรมในหมวด 1 เกษตรกรรมและผลผลิตจากการเกษตร

เมื่อนำข้อมูลทั้ง 2 ช่วงมาทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบพบว่า อำเภอเมืองมหาสารคามมีการขยายตัว (Relative Change) ของโรงงานอุตสาหกรรมและมีการเปลี่ยนแปลงจากการเปลี่ยนแปลงทั้งหมด (Absolute Change) สูงที่สุด (ร้อยละ 114.3 และร้อยละ 25.0) ส่วนอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวสูงสุดคือ อุตสาหกรรมเบา (ร้อยละ 400.0) รองลงมาคือ อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ กระดาษและพลาสติก (ร้อยละ 200.0) สำหรับอุตสาหกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงจากการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดสูงที่สุดคือ อุตสาหกรรมเบา (ร้อยละ 62.5) รองลงมาคือ อุตสาหกรรมเกษตรกรรมและผลผลิตจากการเกษตร (ร้อยละ 28.1)

การจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมจังหวัดมหาสารคาม พบว่าพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงของแรงงานจากการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดสูงที่สุด คือ อำเภอวาปีปทุม (ร้อยละ 82.23) รองลงมาคือ อำเภอแกดำ (ร้อยละ 14.23) และเมื่อพิจารณาประเภทของอุตสาหกรรมพบว่า อุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงจำนวนแรงงานจากการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดสูงที่สุด คือ อุตสาหกรรมเบา (ร้อยละ 73.42) รองลงมาคือ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า (ร้อยละ 26.66) ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงของแรงงานในอุตสาหกรรมประเภทอื่นมีน้อยมาก

ในด้านการลงทุน พบว่าอำเภอวาปีปทุม มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงของเงินลงทุนจากการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดสูงที่สุด (ร้อยละ 73.58) รองลงมาคือ อำเภอเมืองมหาสารคาม (ร้อยละ 32.75) และเมื่อพิจารณาประเภทของอุตสาหกรรม พบว่าอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงของเงินลงทุนจากการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดสูงที่สุด คือ อุตสาหกรรมเบา (ร้อยละ 107.79) และ อุตสาหกรรมเกษตรกรรมและผลผลิตจากการเกษตร (ร้อยละ 15.61)

ตารางที่ 5.1 แสดงการเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงาน แร่งงานและเงินลงทุนจังหวัดมหาสารคามแยกตามรายอำเภอ

อำเภอ	จำนวนโรงงาน		จำนวนเงินลงทุน				จำนวนแร่งงาน		การเปลี่ยนแปลง					
									โรงงาน		เงินลงทุน		แร่งงาน	
	2537-2543	2544-2550	2537-2543	2544-2550	2537-2543	2544-2550	2537-2543	2544-2550	Relative(%)	Absolute(%)	Relative(%)	Absolute(%)	Relative(%)	Absolute(%)
อำเภอเมืองมหาสารคาม	7	15	57,925,000	257,897,709	610	651	651	651	114.3	25.0	345.23	32.75	6.72	0.85
อำเภอแกลง	1	2	830,000	117,220,000	90	768	768	768	100.0	3.1	14022.89	19.06	753.33	14.13
อำเภอโกสุมพิสัย	1	3	294,175,000	65,662,000	564	529	529	529	200.0	6.3	-77.68	-37.42	-6.21	-0.73
อำเภอกันทรวิชัย	2	4	2,280,000	18,150,000	30	75	75	75	100.0	6.3	696.05	2.60	150.00	0.94
อำเภอเชียงยืน	14	19	400,000	2,056,000	4	25	25	25	35.7	15.6	414.00	0.27	525.00	0.44
อำเภอบรบือ	2	3	545,000	48,550,000	7	13	13	13	50.0	3.1	8808.26	7.86	85.71	0.13
อำเภอนาเชือก	0	3	0	6,210,000	0	40	40	40	0	9.4	0	1.02	0	0.83
อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.0	0	0.00	0	0.00
อำเภอนาโพธิ์	0	10	0	449,351,000	0	3,946	3,946	3,946	0	31.3	0	73.58	0	82.23
อำเภอนาดูน	0	1	0	4,132,000	0	112	112	112	0	3.1	0	0.68	0	2.33
อำเภอยางสีสุราช	0	1	0	1,500,000	0	5	5	5	0	3.1	0	0.25	0	0.10
อำเภอภูกระดึง	1	0	895,000	0	10	0	10	0	-100.0	-3.1	-100.00	-0.15	-100.00	-0.21
อำเภอชื่นชม	1	0	3,000,000	0	50	0	50	0	-100.0	-3.1	-100.00	-0.49	-100.00	-1.04
รวม	29	61	360,050,000	970,728,709	1,365	6,164	6,164	6,164	400.0	100.0	24008.75	100.00	1314.56	100.00

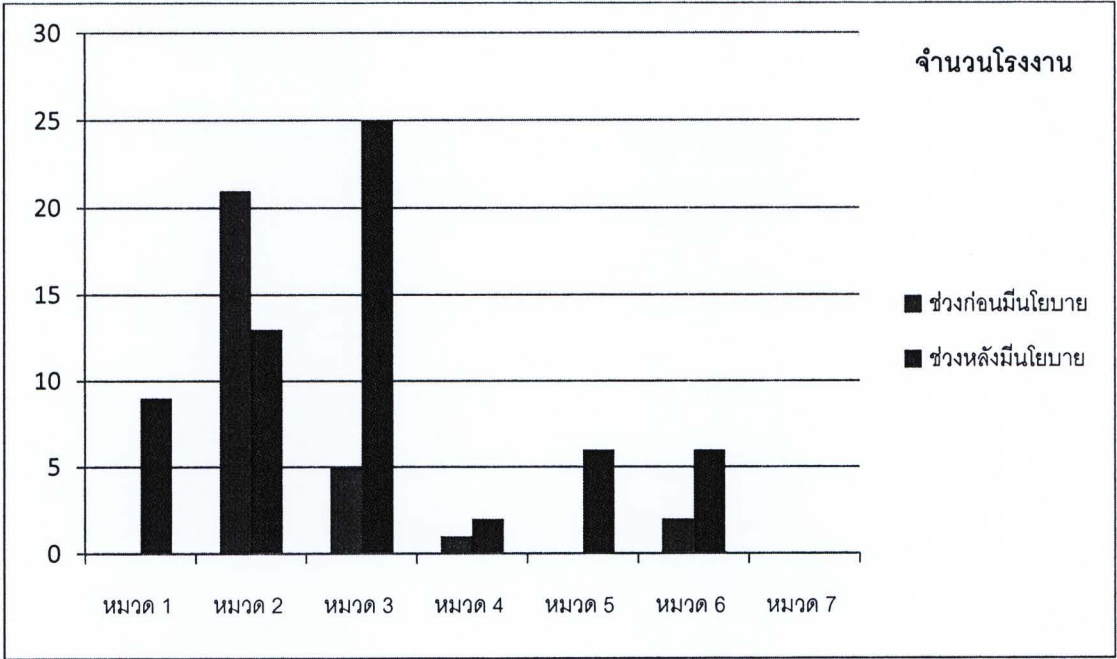
ที่มา : จากการคำนวณโดยผู้วิจัย

ตารางที่ 5.2 แสดงการเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงาน แรงงานและเงินลงทุนจังหวัดมหาสารคามแยกตามประเภทอุตสาหกรรม

ประเภท	จำนวนโรงงาน		เงินลงทุน		จำนวนแรงงาน	การเปลี่ยนแปลง					
						จำนวนโรงงาน		เงินลงทุน		จำนวนแรงงาน	
	2537-2543	2544-2550	2537-2543	2544-2550	2537-2543	2544-2550	Relative(%)	Absolute(%)	Relative(%)	Absolute(%)	Relative(%)
หมวด 1 เกษตรกรรมและผลผลิตจากการเกษตร	0	9	0	95,084,709	0	80	100.0	28.1	100.00	15.61	100.0
หมวด 2 เมืองแร่ เซรามิกส์และโลหะขั้นมูลฐาน	21	13	40,870,000	14,977,000	256	99	-38.1	-25.0	-63.35	-4.25	-61.3
หมวด 3 อุตสาหกรรมเบา	5	25	31,870,000	688,307,000	845	4,544	400.0	62.5	2059.73	107.79	437.8
หมวด 4 ผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง	1	2	13,700,000	36,700,000	10	52	100.0	3.1	167.88	3.78	420.0
หมวด 5 อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า	0	6	0	58,460,000	0	1,343	100.0	18.8	100.00	9.60	100.0
หมวด 6 เคมีภัณฑ์ กระดาษและพลาสติก	2	6	5,950,000	75,500,000	15	46	200.0	12.5	1,168.91	11.42	206.7
หมวด 7 กิจการบริการและสาธารณูปโภค	0	0	0	0	0	0	0.0	0.0	0.00	0.00	0.0
รวม	29	61	360,050,000	969,028,709	1,365	6,164	110.3	100.0	169.14	143.95	351.6
											100.00

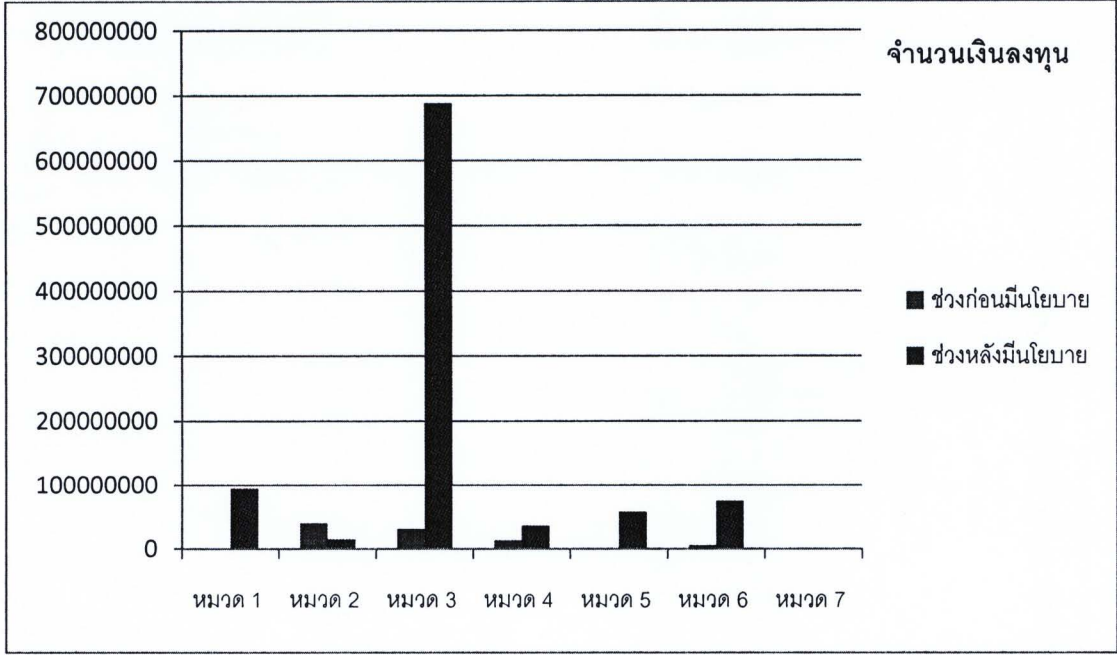
ที่มา : จากการคำนวณโดยผู้วิจัย

แผนภูมิที่ 5.1 แสดงจำนวนโรงงานเปรียบเทียบในช่วงก่อนและหลังที่มีนโยบายส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษแยกตามประเภทอุตสาหกรรม

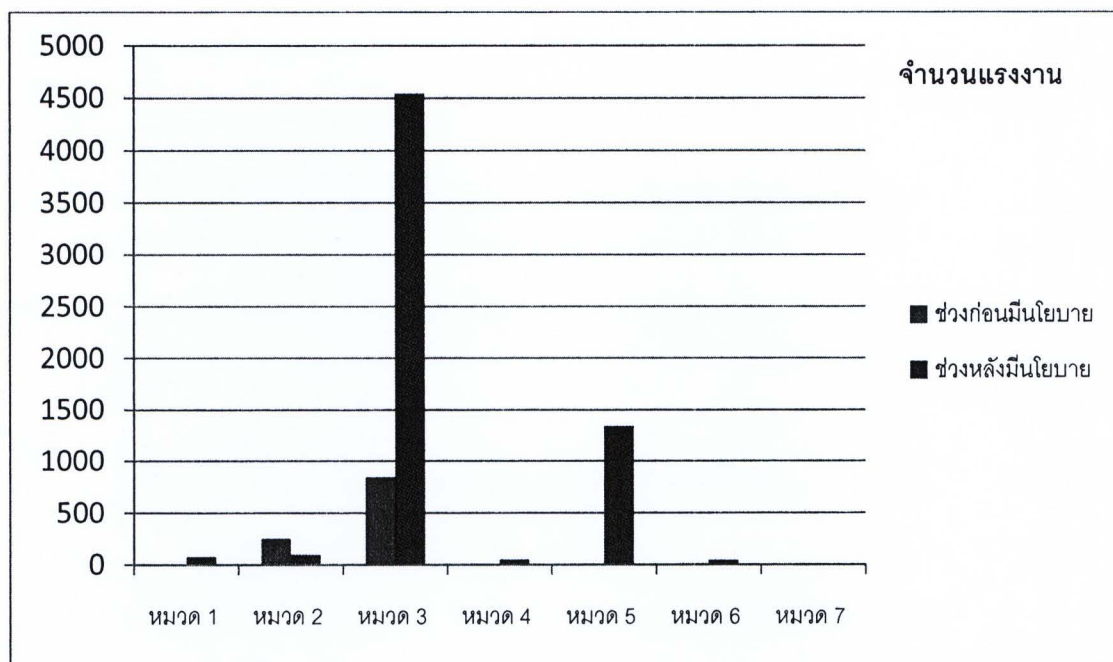
ที่มา : จากการคำนวณโดยผู้วิจัย

แผนภูมิที่ 5.2 แสดงจำนวนเงินลงทุนเปรียบเทียบในช่วงก่อนและหลังที่มีนโยบายส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษแยกตามประเภทอุตสาหกรรม

ที่มา : จากการคำนวณโดยผู้วิจัย

แผนภูมิที่ 5.3 แสดงจำนวนแรงงานเปรียบเทียบในช่วงก่อนและหลังที่มียุทธศาสตร์ส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษแยกตามประเภทอุตสาหกรรม

ที่มา : จากการคำนวณโดยผู้วิจัย

จากการศึกษาลักษณะอุตสาหกรรมของจังหวัดมหาสารคามที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ช่วงหลังที่ได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ อุตสาหกรรมในจังหวัดมหาสารคามมีการเปลี่ยนแปลงคือมีการเติบโตของอุตสาหกรรมเบามากที่สุด โดยมีจำนวนโรงงาน เงินลงทุนและแรงงานมากที่สุด (จากตาราง 5.2) ซึ่งจากจำนวนโรงงานทั้งหมดในอุตสาหกรรมเบา นั้น มีจำนวนโรงงานที่ประกอบกิจการอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปในสัดส่วนที่มากที่สุด คือจากทั้งหมด 25 โรงงาน เป็นโรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป 13 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 52 จากโรงงานอุตสาหกรรมเบาทั้งหมด มีแรงงานร้อยละ 97.78 และจำนวนเงินลงทุนร้อยละ 99 จากโรงงานอุตสาหกรรมเบาทั้งหมด (จากตาราง 5.3) ซึ่งจากจำนวนโรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปทั้ง 13 โรงงานนี้ มีโรงงานที่ขอรับสิทธิประโยชน์จาก BOI จำนวน 3 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 23 จากโรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปทั้งหมด โดยมีจำนวนแรงงาน คิดเป็น 87.19 และจำนวนเงินลงทุนคิดเป็น 71.07 จากโรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปทั้งหมด (จากตาราง 5.4)

จากตาราง 5.4 จะเห็นได้ว่าโรงงานที่ได้รับสิทธิประโยชน์จาก BOI มีจำนวนโรงงาน 3 โรงงาน ซึ่งทั้งสามโรงงานนั้นเป็นโรงงานขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ที่อำเภอแกลง อำเภอเมืองและอำเภอโกสุมพิสัย เมื่อเทียบสัดส่วนของจำนวนแรงงานและจำนวนเงินลงทุนแล้ว

จะเห็นว่าโรงงานที่ได้รับสิทธิประโยชน์จาก BOI นั้นเป็นสัดส่วนที่มากกว่าโรงงานอุตสาหกรรมเบาทั้งหมดในจังหวัดมหาสารคาม จึงสรุปได้ว่าโรงงานที่ขอสิทธิประโยชน์จาก BOI นั้นส่งผลให้เกิดการเติบโตของอุตสาหกรรมในพื้นที่เนื่องจากเป็นโรงงานขนาดใหญ่ต้องการแรงงานในการผลิตสูงส่งผลให้เกิดการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดมหาสารคามเพิ่มขึ้นด้วย

ตารางที่ 5.3 แสดงสัดส่วนประเภทของโรงงานอุตสาหกรรมเบา

โรงงานอุตสาหกรรมเบา	จำนวนโรงงาน	ร้อยละ	จำนวนแรงงาน	ร้อยละ	จำนวนเงินลงทุน	ร้อยละ
รวม	25	100	4,544	100	688,307,000	100
เสื้อผ้าสำเร็จรูป	13	52	4,443	97.78	681,451,000	99.00
เครื่องเรือน	12	48	101	2.22	6,856,000	1.00

ที่มา : จากการคำนวณโดยผู้วิจัย

ตารางที่ 5.4 แสดงสัดส่วนโรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ขอสิทธิประโยชน์จาก BOI

โรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูป	รวม	ขอสิทธิประโยชน์ BOI	ร้อยละ
จำนวนโรงงาน	13	3	23
จำนวนแรงงาน	4,443	3,874	87.19
จำนวนเงินลงทุน	681,451,000	484,336,000	71.07

ที่มา : จากการคำนวณโดยผู้วิจัย

5.2 ตลาดแรงงานของจังหวัดมหาสารคาม

การศึกษาตลาดแรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดมหาสารคาม เป็นการศึกษาในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมและจำนวนผู้มีงานทำในแต่ละสาขาการผลิตของจังหวัดมหาสารคาม เพื่อทราบถึงการเปลี่ยนแปลงอาชีพของแรงงานในพื้นที่ และทำการศึกษาอุปสงค์แรงงาน อุปทานแรงงานและค่าจ้างแรงงานในอุตสาหกรรมที่มีการเติบโตมากที่สุดในจังหวัด คือ อุตสาหกรรมสิ่งทอและตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งการวิเคราะห์อุปสงค์แรงงานวิเคราะห์ได้จากการสัมภาษณ์และเก็บแบบสอบถามผู้ประกอบการ ทำให้ทราบลักษณะของแรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่โรงงานในพื้นที่ต้องการ ส่วนการวิเคราะห์อุปทานแรงงานจะแบ่งเป็น สองส่วนคือ 1) วิเคราะห์จากลักษณะประชากรในจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้ข้อมูลทางสถิติ เพื่อให้ทราบว่าในพื้นที่มีลักษณะของประชากรเป็นอย่างไร สามารถรองรับความต้องการของอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปได้หรือไม่ 2) วิเคราะห์จากแบบสอบถามเพื่อให้ทราบว่าแรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปในจังหวัดมหาสารคามมีลักษณะอย่างไร

5.2.1 การเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมและจำนวนผู้มีงานทำในแต่ละสาขาการผลิตของจังหวัดมหาสารคาม

ลักษณะของอุปสงค์แรงงานช่วงก่อนได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ สามารถวิเคราะห์ได้จากอาชีพของประชากรในช่วงเวลา ซึ่งพบว่าอาชีพหลักของประชากรในช่วงนั้นคือ อาชีพด้านการเกษตร (จากตารางที่ 5.5) แสดงให้เห็นถึงความต้องการของแรงงานด้านเกษตรมีมากส่วนอาชีพนอกภาคเกษตรนั้นยังคงมีจำนวนน้อยกว่าอาชีพในภาคเกษตรอยู่มาก เนื่องจากอาชีพในภาคเกษตรนั้นไม่จำเป็นต้องมีทักษะ เน้นการใช้แรงงาน ดังนั้นความต้องการแรงงานในช่วงก่อนได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษจึงเป็นความต้องการแรงงานด้านเกษตรกรรม ซึ่งรายได้ของแรงงานภาคเกษตรนั้นเป็นรายได้ที่ค่อนข้างต่ำ ซึ่งพิจารณาจากรายได้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตรต่อแรงงานภาคเกษตรในปี พ.ศ. 2543 พบว่ารายได้เฉลี่ยต่อวันของแรงงานภาคเกษตร ได้เพียง 33.50 บาท และในปีพ.ศ. 2550 พบว่ารายได้เฉลี่ยต่อวันของแรงงานภาคเกษตร ได้เพียง 47 บาท เท่านั้น

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของอาชีพในทั้งสองช่วงนั้นพบว่า แรงงานในภาคเกษตรนั้นมีอัตราการเปลี่ยนแปลงที่ลดลงคือ มีร้อยละ 75.04 ในปี 2543 ลดลงเหลือร้อยละ 51.06 ในปี 2550 แต่พบว่าผู้มีอาชีพในภาคอุตสาหกรรมคือ ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตรและการประมง กลับมีการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้น คือ มีร้อยละ 13.45 ในปี 2543 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 21.37 แสดงให้เห็นว่าความต้องการแรงงานในภาคอุตสาหกรรมมีเพิ่มมากขึ้น ถึงแม้ว่าแรงงานใน

ภาคอุตสาหกรรมจะเพิ่มขึ้นแต่ยังคงเป็นส่วนที่น้อยกว่าแรงงานภาคเกษตรอยู่มาก เนื่องจากการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมนั้นยังมีค่าแรงขั้นต่ำที่ถูก จึงไม่สามารถดึงดูดให้แรงงานภาคเกษตรเปลี่ยนเข้าไปทำงานในภาคอุตสาหกรรม จึงทำให้เห็นว่าแรงงานในพื้นที่ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมกันอยู่เป็นจำนวนมาก

ตารางที่ 5.5 ผลกระทบต่อมวลรวมจำแนกตามสาขาการผลิตในจังหวัดมหาสารคาม

(หน่วย: ล้านบาท)

สาขาการผลิต	2543	ร้อยละ	2550	ร้อยละ
การเกษตรกรรม การล่าสัตว์และป่าไม้	2,913	23.95	3,325	20.89
การประมง	75	0.62	124	0.78
การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	31	0.26	34	0.21
การอุตสาหกรรม	961	7.91	1,340	8.42
การไฟฟ้า ก๊าซ และการประปา	260	2.14	393	2.47
การก่อสร้าง	574	4.72	582	3.65
การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมรถยนต์และของใช้	2,911	23.93	3,692	23.20
โรงแรมและภัตตาคาร	54	0.44	77	0.49
การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า และการคมนาคม	913	7.50	1,449	9.11
ตัวกลางทางการเงิน	466	3.83	892	5.61
บริการด้านธุรกิจ อสังหาริมทรัพย์การให้เช่า และการบริการธุรกิจ	822	6.76	1,043	6.55
บริหารราชการแผ่นดินฯ	587	4.83	727	4.57
การศึกษา	1,224	10.06	1,743	10.95
การบริการสุขภาพและ สังคมสงเคราะห์	272	2.23	353	2.22
การบริการชุมชน สังคมและ ส่วนบุคคล	84	0.69	126	0.79
ลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล	15	0.12	15	0.09
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดมหาสารคาม	12,161	100.00	15,915	100.00
การผลิตภาคเกษตร	2,988	24.57	3,450	21.87
การผลิตภาคอุตสาหกรรม	1,827	15.02	2,349	14.76
การผลิตภาคการค้าและบริการ	7,346	60.40	10,117	63.57

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 5.6 จำนวนประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามสาขาการผลิตใน จังหวัดมหาสารคาม

สาขาการผลิต	2543	ร้อยละ	2550	ร้อยละ
เกษตรกรรม การล่าสัตว์ และการป่าไม้	301,202	68.18	270,038	51.02
การทำเหมืองแร่ และเหมืองหิน	408	0.09	-	-
การผลิต	43,255	9.79	87,216	16.48
การก่อสร้าง	10,792	2.44	25,870	4.89
การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ รถจักรยานยนต์	38,967	8.82	44,882	8.48
การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า และการคมนาคม	5,597	1.27	4,227	0.8
งานด้านสุขภาพ และงานด้านสังคมสงเคราะห์	1,718	0.39	7,056	1.33
การเป็นสื่อกลางทางการเงิน	-	-	2,063	0.39
กิจกรรมด้านอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่า และกิจกรรมทางธุรกิจ	-	-	2,572	0.49
การบริหารราชการและการป้องกันประเทศ รวมทั้งการประกันสังคม	-	-	29,754	5.62
การศึกษา	-	-	22,522	4.25
โรงแรม และภัตตาคาร	-	-	25,620	4.84
การไฟฟ้า ก๊าซ และการประปา	-	-	334	0.06
การประมง	-	-	194	0.04
กิจกรรมด้านบริการชุมชน สังคม และการบริการส่วนบุคคลอื่น ๆ	-	-	5,712	1.08
ลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล	-	-	1,219	0.23
รวม	401,939	100	529,279	100
เกษตร	301,610	75.04	270,232	51.06
อุตสาหกรรม	54,047	13.45	113,086	21.37
การค้าและบริการ	44,564	11.09	74,729	14.12
อื่นๆ	1,718	0.43	71,232	13.46

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

จากข้อมูลแบบสอบถามของคนงานในประเด็นการประกอบอาชีพ ก่อนจะมาทำงานในโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป แรงงานเหล่านี้เคยประกอบอาชีพใดมาก่อนและในปัจจุบันยังทำอาชีพนั้นอยู่หรือไม่ พบว่าแรงงานในพื้นที่ส่วนใหญ่เคยประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมมาก่อน และปัจจุบันก็ยังมีความที่คงทำอาชีพเกษตรกรรมควบคู่ไปกับการทำงานในโรงงานด้วยถึง 26 คน จากการสอบถามคนงาน 30 คน ซึ่งจากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างนี้สามารถนำข้อมูลที่ได้มาประมาณสัดส่วนของแรงงานทั้งหมดในพื้นที่โดยวิธีการประมาณค่าแบบช่วงได้ที่ความเชื่อมั่นที่ 95 % โดยได้ผลการคำนวณดังนี้

ด้วยความเชื่อมั่นที่ 95% สัดส่วนของแรงงานทั้งหมดในพื้นที่ที่มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมควบคู่ไปกับการทำงานในโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป มีค่าระหว่าง 0.762 และ 0.903 หมายความว่าแรงงานในภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดมหาสารคามส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมควบคู่ไปกับการทำงานในโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปไปด้วย

จากการเก็บข้อมูลของคนงานในโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป ได้ทำการสัมภาษณ์แรงงานเกี่ยวกับการทำงานของแรงงานในประเด็นของการประกอบอาชีพพบว่า แรงงานส่วนใหญ่เคยประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมมาก่อนและส่วนใหญ่ในปัจจุบันก็ยังคงทำอยู่ ที่แรงงานส่วนใหญ่ต้องทำเช่นนั้นเนื่องจาก อาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่ทำต่อเนื่องมาจากครอบครัวและยังคงสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวอยู่ แรงงานเห็นว่าการทำเกษตรกรรมนั้นไม่ได้ทำตลอดทั้งปี ช่วงนอกฤดูการเก็บเกี่ยวก็สามารถประกอบอาชีพอย่างอื่นได้ ซึ่งการทำงานในโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้ามีการจ้างงานเป็นรายวันอยู่แล้วจึงทำให้แรงงานสามารถเข้าออกได้อย่างอิสระและโรงงานก็ต้องการกำลังผลิตเพิ่มอยู่แล้ว

5.2.2 ลักษณะความต้องการแรงงานและอุปทานแรงงานในโรงงานสิ่งทอและตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป

จากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามผู้ประกอบการจำนวน 3 โรงงาน ในโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับสิทธิประโยชน์จากนโยบายส่งเสริมการลงทุน พบว่าโรงงานสิ่งทอและตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีลักษณะของแรงงานคือ ส่วนใหญ่จะมีแรงงานในส่วนปฏิบัติการมากที่สุด คือ พนักงานเย็บ แรงงานส่วนนี้ถือว่าเป็นแรงงานกึ่งฝีมือและเป็นขั้นตอนที่ใช้แรงงานจำนวนมากที่สุด แรงงานส่วนใหญ่จะได้รับการฝึกอบรมจากโรงงานก่อนเข้าทำงาน และส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงที่มีอายุอยู่ระหว่าง 25-31 ปี แรงงานส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 95 โดยจะทำงานวันละ 8-10 ชั่วโมง ส่วนการทำงานล่วงเวลาแล้วแต่ความสมัครใจของแรงงาน ได้รับค่าจ้างรายวัน 154 บาท/วัน ที่อยู่อาศัยของคนงานนั้นส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในอำเภอเดียวกับที่โรงงานตั้งอยู่ เช่น คนงานที่ทำงานในโรงงานที่อำเภอเมืองมหาสารคามและอำเภอแกดำ ส่วนแรงงานที่ทำงานในโรงงานที่อำเภอโกสุมพิสัยนั้นมีแรงงานบางส่วนที่อาศัยอยู่ในอำเภอใกล้เคียงกับโรงงาน เช่น อำเภอเชียงยืนและอำเภอบรบือ ซึ่งทางโรงงานมีรถรับส่งเป็นสวัสดิการให้แก่คนงานที่อาศัยอยู่ภายในจังหวัดมหาสารคาม

ตารางที่ 5.7 แสดงลักษณะของแรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปและลักษณะของแรงงานที่ต้องการเพิ่ม

	ลักษณะของแรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป							
	จำนวน	เพศ	อายุ	การศึกษา	ตำแหน่ง	ชั่วโมงทำงาน	ค่าจ้าง	ที่อยู่
อุปสงค์แรงงาน	3,000	ไม่จำกัด	18 ปีขึ้นไป	ประถม,มัธยม	พนักงานตัดเย็บ	8-10 ชม.	154 บาท/วัน	-
อุปทานแรงงาน	3,874	หญิงร้อยละ73.3 ชายร้อยละ 27.3	25-31	ประถม, มัธยม,ปวช	พนักงานตัดเย็บ	8-10 ชม.	154 บาท/วัน	ภายในจังหวัดมหาสารคาม

ที่มา : การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม

จากข้อมูลการเก็บแบบสอบถามในส่วนของความต้องการแรงงานของโรงงานที่ได้รับสิทธิประโยชน์จาก BOI โดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคลของโรงงาน พบว่าทุกโรงงานมีความต้องการแรงงานในฝ่ายปฏิบัติการอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในตำแหน่งพนักงานตัดเย็บโรงงานมีความต้องการแรงงาน 3,000 อัตรา ไม่จำกัดเพศ ระดับการศึกษารับตั้งแต่ระดับประถมศึกษาขึ้นไป โดยจ่ายค่าจ้างเป็นรายวันคือ 154 บาทต่อวัน เนื่องจากโรงงานยังผลิตได้ไม่เต็มกำลังผลิต ถึงแม้ว่าความต้องการแรงงานจะมีเพียง 3,000 อัตรา ซึ่งเมื่อพิจารณาประชากรวัยแรงงานในพื้นที่จะเห็นได้ว่าเป็นจำนวนที่น้อยกว่าประชากรในวัยแรงงานอยู่มาก ปัญหาที่พบสามารถสรุปได้จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคลเกี่ยวกับปัญหานี้พบว่า เนื่องจากจังหวัดมหาสารคามในปัจจุบันมีสถาบันการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ทำให้คนในพื้นที่ที่มีโอกาสทางการศึกษาเพิ่มขึ้นและมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น มีทางเลือกในการประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้น รวมถึงวัยแรงงานที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาก็มักจะเลือกไปทำงานยังพื้นที่อื่นที่ได้รับค่าตอบแทนสูงกว่า ทำให้ในพื้นที่ยังคงขาดแคลนแรงงานอยู่

จากตารางที่ 5.8 จะเห็นได้ว่า การศึกษาของแรงงานทั้งหมดในจังหวัดมหาสารคามมีระดับการศึกษาสูงขึ้น กล่าวคือ จำนวนแรงงานที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น, มัธยมศึกษาตอนปลาย, ระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษาในปี 2550 มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปี 2543

ตารางที่ 5.8 จำนวนประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามชั้นการศึกษาที่สำเร็จ และเพศ

ระดับการศึกษาที่สำเร็จ	2543	ร้อยละ	ชาย	หญิง	2550	ร้อยละ	ชาย	หญิง
ไม่ได้เรียน	1,121	0.25	37	1,084	5,368	1.01	3,281	2,087
ก่อนประถมศึกษา	1,740	0.39	173	1,567	204,030	38.55	95,687	108,343
ระดับประถมศึกษา	328,705	74.41	184,812	143,893	135,822	25.66	71,445	64,377
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	55,698	12.61	33,638	22,060	65,189	12.32	45,547	19,642
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	21,203	4.80	15,519	5,685	72,908	13.77	46,680	26,225
สายสามัญ	-	-	-	-	65,569	12.39	43,119	22,450
สายอาชีวศึกษา	6,281	1.42	5,591	689	7,275	1.37	3,563	3,711
สายวิชาการศึกษา	-	-	-	-	64	0.01	-	64
ระดับอุดมศึกษา	-	-	-	-	45,742	8.64	19,718	26,024
สายวิชาการ	12,787	2.89	7,350	5,437	17,567	3.32	8,439	9,128
สายวิชาชีพ	4,884	1.11	1,540	3,344	13,436	2.54	3,456	9,981
สายวิชาการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย	-	-	-	-	14,739	2.78	7,823	6,915
การศึกษาอื่นๆ	9,333	2.11	5,593	3,740	-	-	-	-
ไม่ทราบ	-	-	-	-	220	0.04	220	-
รวม	441,752	100	254,252	187,499	529,279	100.00	282,579	246,699

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 5.9 ช่วงอายุการจ้างงานแรงงานภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดมหาสารคาม

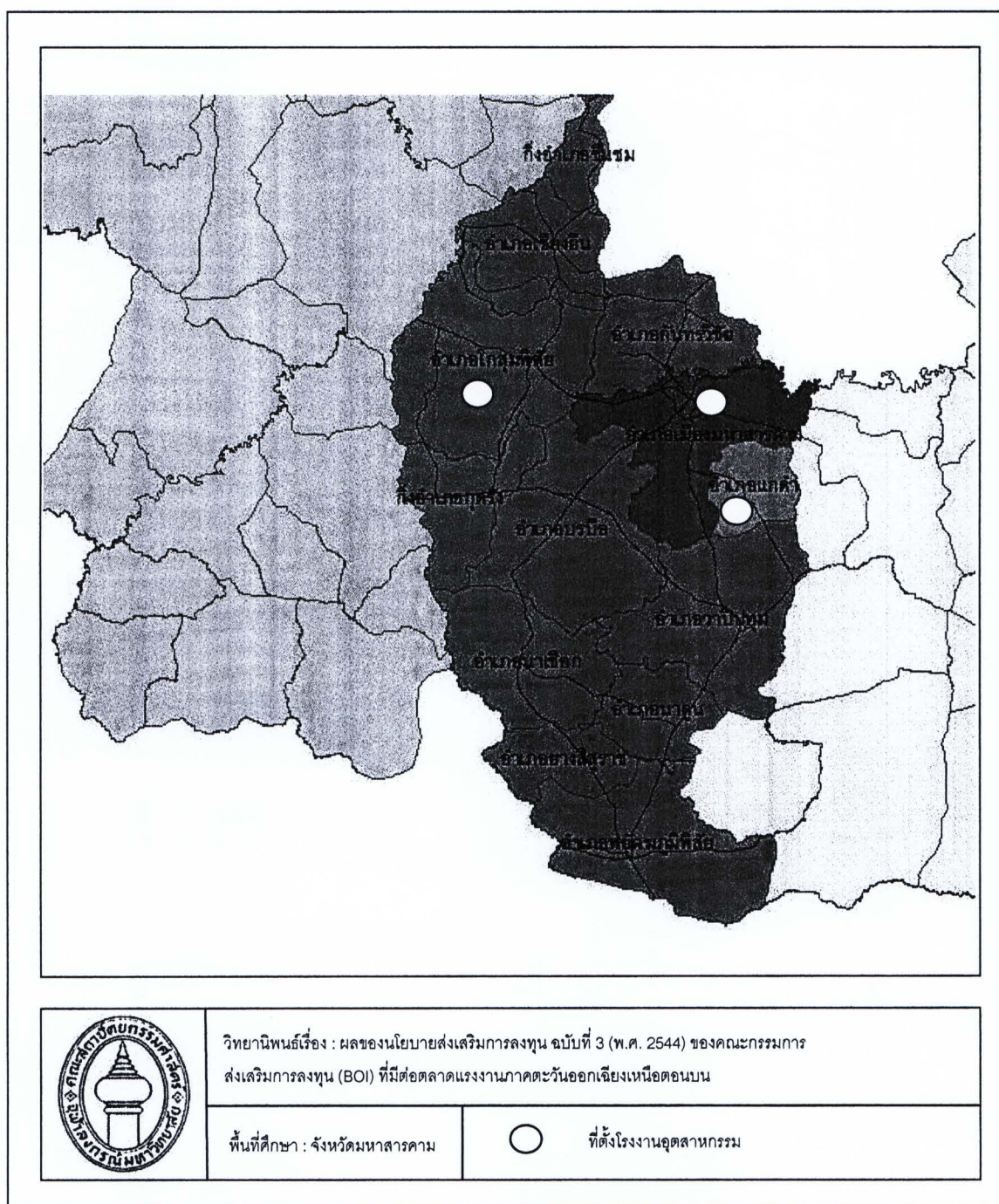
ช่วงอายุ	วัยแรงงาน	ช่วงอายุของการจ้างงานในจังหวัดมหาสารคาม												วัยสูงอายุ	
		15-24			25-34			35-39			40-49			50-59	
เพศ		ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง
รวม	723,910	91,836	91,462	183,298	108,505	105,691	214,196	112,368	113,092	225,460	95,318	97,225	192,543	65,463	70,500
อำเภอเมือง	110,935	10,283	10,595	20,878	12,023	12,066	24,089	13,020	13,369	26,389	11,252	11,984	23,236	7,750	8,593
อำเภอกมลาไสย	23,187	2,242	2,034	4,276	2,689	2,571	5,260	2,822	2,757	5,579	2,339	2,302	4,641	1,675	1,756
อำเภอโกสุมพิสัย	93,428	9,215	8,883	18,098	10,490	10,295	20,785	10,875	11,180	22,055	9,525	9,654	19,179	6,449	6,862
รวมสุภาพงาน	227,550	21,740	21,512	43,252	25,202	24,932	50,134	26,717	27,306	54,023	23,116	23,940	47,056	15,874	17,211
อำเภอพนมไพร	62,102	6,536	7,633	14,169	6,799	6,444	13,243	7,101	7,228	14,329	5,899	6,057	11,956	4,013	4,392
อำเภอเชียงยืน	48,443	4,515	4,380	8,895	5,311	5,206	10,517	5,949	5,896	11,845	5,098	5,156	10,254	3,286	3,646
อำเภอเมือง	83,472	8,111	7,957	16,068	9,386	8,902	18,288	9,966	10,039	20,005	8,582	8,530	17,112	5,794	6,205
อำเภอวาปีปทุม	47,469	4,698	4,575	9,273	5,769	5,484	11,253	5,620	5,526	11,146	4,672	4,717	9,389	3,101	3,307
อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย	66,491	6,416	6,375	12,791	8,041	7,903	15,944	7,997	7,742	15,739	6,437	6,438	12,875	4,448	4,694
อำเภอวาปีปทุม	85,602	8,063	7,813	15,876	10,536	10,133	20,669	9,926	9,932	19,858	8,111	8,309	16,420	6,191	6,588
อำเภอนาคู	27,754	2,687	2,629	5,316	3,475	3,290	6,765	3,243	3,141	6,384	2,709	2,702	5,411	1,912	1,966
อำเภอยางสีสุราช	27,282	2,539	2,528	5,067	3,283	3,109	6,392	3,378	3,230	6,608	2,732	2,733	5,465	1,796	1,954
อำเภอจัง	28,607	2,959	2,762	5,721	3,273	3,097	6,370	3,493	3,415	6,908	2,962	2,842	5,804	1,851	1,953

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติและกองวิจัยตลาดแรงงาน กรมการจัดหางาน

จากตาราง 5.9 จะเห็นได้ว่าจังหวัดมหาสารคามมีประชากรวัยแรงงานทั้งหมดจำนวน 723,910 คน จากการสรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่าแรงงานส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานที่อาศัยอยู่ในอำเภอเดียวกับที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่อยู่ต่างอำเภอซึ่งแรงงานจำนวนนั้นคือแรงงานที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในอำเภอโกสุมพิสัย ซึ่งเป็นโรงงานขนาดใหญ่มีรถรับส่งให้บริการแรงงานที่อยู่ต่างอำเภอ ดังนั้นเมื่อพิจารณาจำนวนแรงงานเฉพาะอำเภอที่มีโรงงานตั้งอยู่ เนื่องจากแรงงานที่อยู่อำเภอที่ไกลจากอำเภอที่มีโรงงานอุตสาหกรรมนั้นไม่สามารถแบกรับค่าใช้จ่ายในการที่จะเดินทางมาทำงานได้ เช่น ค่าเช่าบ้าน เป็นต้น เนื่องจากค่าแรงในโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าค่อนข้างมีราคาต่ำ ดังนั้นแรงงานที่เป็นอุปทานของโรงงานอุตสาหกรรมจึงเป็นแรงงานที่อาศัยอยู่ในอำเภอที่มีโรงงานอุตสาหกรรมของทั้งสามอำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอแกดำและอำเภอโกสุมพิสัยมีจำนวน 227,550 คน และจากการทบทวนวรรณกรรมในเรื่องของการลักษณะแรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอและจากแบบสอบถามพบว่าลักษณะแรงงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอนั้น แรงงานที่ทำงานตัดเย็บในโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป จะมีอายุอยู่ระหว่าง 25-35 ปี และส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง กลุ่มอุปทานแรงงานของจังหวัดมหาสารคามจึงเป็นเหลือเพียงวัยแรงงานที่มีช่วงอายุระหว่าง 25-35 ปีและเป็นเพศหญิง มีจำนวนเหลือเพียง 24,932 คน ถึงแม้ว่าจำนวนอุปทานแรงงานยังมีจำนวนที่มากกว่าอุปสงค์แรงงานที่ต้องการ 3,000 อัตรา แต่อุปทานแรงงาน 24,932 คน ก็ไม่ได้เป็นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมทั้งหมด ซึ่งส่วนหนึ่งประกอบอาชีพในสาขาอื่นๆ มีการอพยพออกไปทำงานนอกพื้นที่รวมถึงทัศนคติที่ไม่นิยมทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้กลุ่มอุปทานแรงงานจริงนั้นเหลือเพียงจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับแรงงานทั้งหมด ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่จะเห็นได้ว่าจำนวนแรงงานทั้งหมดที่มีในพื้นที่ไม่ได้เป็นแรงงานที่มารองรับอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นเนื่องจากลักษณะของแรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นแรงงานที่มีค่าจ้างต่ำ แรงงานที่เข้ามาทำงานก็จะเป็นแรงงานที่อาศัยอยู่ในอำเภอเดียวกับที่ตั้งโรงงาน เนื่องจากค่าแรงที่ได้รับนั้นไม่คุ้มค่ากับการเดินทาง แรงงานบางส่วนจึงย้ายออกไปหางานยังพื้นที่อื่น เช่น จังหวัด ขอนแก่น นครราชสีมา กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งมีรายได้ขั้นต่ำที่สูงกว่า นอกจากนี้หากพิจารณาจากค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่าจังหวัดมหาสารคามอยู่ในกลุ่มที่มีอัตราค่าจ้างขั้นต่ำราคาถูก ซึ่งเป็นเหตุผลให้ไม่มีแรงดึงดูดให้แรงงานจากพื้นที่อื่นเข้ามาหางานทำ

ดังนั้นแท้จริงแล้วกลุ่มอุปทานที่แท้จริงของแรงงานในอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นเพียงกลุ่มแรงงานบางส่วน of จังหวัด ไม่ใช่ประชากรวัยแรงงานทั้งหมดของจังหวัด

แผนที่ 5.2 แสดงการกระจุกตัวของแรงงานในจังหวัดมหาสารคาม

ตารางที่ 5.10 อัตราค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัดในภาคตะวันออกถึงเหนือตอนบน
(หน่วย : บาท)

ปี	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550
อัตราค่าจ้างขั้นต่ำพื้นฐาน	133	133	133	133	137	139	143	144
กาฬสินธุ์	130	133	133	135	135	139	144	149
นครพนม	130	133	133	135	135	139	144	149
มหาสารคาม	130	133	133	133	133	137	142	146
ร้อยเอ็ด	130	133	133	133	135	139	142	146
สกลนคร	130	133	133	133	135	139	142	146
หนองคาย	130	133	133	133	135	139	144	146
หนองบัวลำภู	130	133	133	135	135	139	142	146
อุดรธานี	130	133	133	133	135	139	145	150
ขอนแก่น	130	133	136	136	140	144	148	150
มุกดาหาร	130	133	133	135	139	142	146	148

ที่มา : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

จากข้อมูลแบบสอบถามของแรงงานที่เป็นกลุ่มอุปทานแรงงานในพื้นที่นั้น เกี่ยวกับการประกอบอาชีพในภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรมควบคู่กัน ซึ่งเมื่อพิจารณาในเรื่องของรายได้นั้น เมื่อนำรายได้ต่อวันที่แรงงานจะได้จากทั้งสองภาคการผลิตมารวมกัน จะทำให้แรงงานมีรายได้เฉลี่ยต่อวันเท่ากับ 201 บาท (ภาคอุตสาหกรรม 154 บาท+ภาคเกษตรกรรม 47 บาท) ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีรายได้ที่มากกว่าค่าจ้างขั้นต่ำในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (191 บาท) รวมไปถึงการทำงานในภูมิภาคที่มีค่าครองชีพต่ำกว่าในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลและไม่ต้องเสียค่าเช่าที่พักด้วย เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้แรงงานส่วนนี้ยังคงทำงานในพื้นที่ และจากการสอบถามพบว่า มีแรงงานบางส่วนที่ออกไปทำงานยังพื้นที่อื่นได้อพยพกลับมาทำงานในพื้นที่ด้วยเหตุผลดังกล่าว

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า หลังจากมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษเข้ามา ทำให้ตลาดแรงงานในจังหวัดมหาสารคามมีการเปลี่ยนแปลงในด้านของอุปสงค์แรงงาน จากที่เคยมีความต้องการเฉพาะแรงงานในภาคเกษตรกรรม แต่เมื่อได้รับนโยบายทำให้มีความต้องการแรงงานภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น ในหมวดอุตสาหกรรมเบา ได้แก่ประเภทอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป แต่แรงงานในภาคเกษตรกรรมก็ยังเป็นแรงงานที่มีสัดส่วนมากที่สุดจากแรงงานทั้งหมดเช่นเดิม แสดงให้เห็นว่าโรงงานอุตสาหกรรมที่เข้ามาไม่ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้าน

อาชีพของคนในพื้นที่ดังเช่นในเขตอุตสาหกรรมอื่นๆ แต่เป็นเหมือนอาชีพเสริมที่ทำให้คนมีรายได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากไม่มีแรงดึงดูดในเรื่องของค่าแรงที่มีอัตราค่อนข้างต่ำ อีกทั้งยังพบว่าอุตสาหกรรมในพื้นที่ไม่ได้มีแรงดึงดูดให้คนจากพื้นที่อื่นอพยพเข้ามาทำงาน สาเหตุเนื่องมาจาก จังหวัดมหาสารคามเป็นจังหวัดที่มีค่าจ้างขั้นต่ำถูกเมื่อเทียบกับค่าจ้างขั้นต่ำของพื้นที่อื่นๆ(ตารางที่ 5.11) จะเห็นได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นน่าจะเป็นสาเหตุมาจากการที่นโยบายส่งเสริมการลงทุนมุ่งเน้นไปเฉพาะเรื่องการให้สิทธิประโยชน์แก่โรงงานอุตสาหกรรมเท่านั้น แต่ไม่ได้คำนึงถึงแรงงานที่จะมารองรับอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้น

ตารางที่ 5.11 อัตราค่าจ้างขั้นต่ำของแต่ละจังหวัดในประเทศไทย

เขตท้องที่บังคับใช้	อัตราค่าจ้างขั้นต่ำพื้นฐาน	อัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่กำหนด
ปี 2543		
กรุงเทพมหานคร, นครปฐม, ปทุมธานี, นนทบุรี, สมุทรสาคร, สมุทรปราการ และภูเก็ต	130	162
ชลบุรี, เชียงใหม่, นครราชสีมา, พังงา, ระนอง และสระบุรี		140
จังหวัดที่เหลืออีก 63 จังหวัด		130
ปี 2550		
ทั่วประเทศ	147	
กรุงเทพมหานคร, นครปฐม, นนทบุรี, ปทุมธานี, สมุทรปราการ และสมุทรสาคร		191
ภูเก็ต		186
ชลบุรี สระบุรี		172
พระนครศรีอยุธยา		168
ฉะเชิงเทรา		162
ระยอง		161
นครราชสีมา พังงา ระนอง		160
เชียงใหม่		159
กระบี่ ปราจีนบุรี ลพบุรี		156
กาญจนบุรี		155
เพชรบุรี		154
จันทบุรี ราชบุรี		152
ชุมพร, ตราด, ลำปาง, ลำพูน, สุโขทัย อุบลราชธานี และสุพรรณบุรี		150
กาฬสินธุ์, ขอนแก่น, นครพนม, นครศรีธรรมราช, นราธิวาส, บุรีรัมย์, บัตตานี, ยะลา, สตูล นนงคาย		148
กำแพงเพชร, นครนายก, นครสวรรค์, พัทลุง		147
เพชรบูรณ์, สุราษฎร์ธานี อุตรดิตถ์		
ชัยนาท, ชัยภูมิ, เชียงราย, มหาสารคาม, มุกดาหาร, ยโสธร		146
ร้อยเอ็ด, สกลนคร, นนงบัวลำภู อุทัยธานี		
พิจิตร, แม่ฮ่องสอน,อำนาจเจริญ		145
ตาก พิษณุโลก สุรินทร์		144
น่าน พะเยา แพร่ ศรีสะเกษ		143

ที่มา : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

การพิจารณาค่าสหสัมพันธ์เพื่อตอบสนองสมมติฐานของงานวิจัยที่ว่า เมื่อมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษในพื้นที่จะทำให้แรงงานที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่จังหวัดมหาสารคามเปลี่ยนจากแรงงานภาคเกษตรไปเป็นแรงงานภาคอุตสาหกรรม โดยพิจารณาจากจำนวนโรงงาน จำนวนแรงงานในภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม จำนวนประชากรย้ายเข้าย้ายออกและค่าจ้างขั้นต่ำ จากสมมติฐานเป็นเหตุผลในการเลือกข้อมูลเพื่อหาความสัมพันธ์ของข้อมูลที่กล่าวมาดังนี้ การหาความสัมพันธ์ของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมกับจำนวนแรงงานภาคเกษตรและแรงงานภาคอุตสาหกรรม ว่าเมื่อมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นหรือลดลงมีความสัมพันธ์กับแรงงานในภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงหรือไม่ ความสัมพันธ์ของจำนวนแรงงานภาคอุตสาหกรรมกับค่าจ้างขั้นต่ำ คือเมื่ออัตราค่าจ้างขั้นต่ำเพิ่มขึ้นมีความสัมพันธ์กับแรงงานในภาคอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงหรือไม่ และความสัมพันธ์ของจำนวนคนย้ายเข้าย้ายออกกับแรงงานภาคอุตสาหกรรมว่าเมื่อมีจำนวนคนย้ายเข้าย้ายออกที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงสัมพันธ์กับแรงงานภาคอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงหรือไม่ ซึ่งจากการวิเคราะห์หาค่าสหสัมพันธ์ได้ผลดังนี้

ตารางที่ 5.12 ค่าจ้างขั้นต่ำ จำนวนโรงงาน จำนวนประชากรย้ายเข้าย้ายออก และจำนวนแรงงานในจังหวัดมหาสารคาม

ปี	ค่าจ้างขั้นต่ำ	จำนวนโรงงาน	จำนวนคนย้ายเข้า	จำนวนคนย้ายออก	แรงงานทั้งหมด	แรงงานภาคเกษตร		แรงงานภาคอุตสาหกรรม	
						จำนวน	สัดส่วนต่อแรงงานทั้งหมด	จำนวน	สัดส่วนต่อแรงงานทั้งหมด
2540	128	7	40,064	33,695	568,723	478,492	84.13	4,569	0.80
2541	130	11	39,656	31,458	397,092	223,800	56.36	4,742	1.19
2542	130	18	38,309	33,870	379,028	250,784	66.17	4,678	1.23
2543	130	22	43,674	37,904	441,750	301,230	68.19	4,415	1.00
2544	133	28	40,313	37,051	504,606	266,150	52.74	4,436	0.88
2545	133	36	36,147	33,031	513,409	268,856	52.37	6,559	1.28
2546	133	47	39,846	35,986	545,937	263,278	48.22	13,491	2.47
2547	133	54	48,406	50,813	559,593	303,490	54.23	10,786	1.93
2548	137	57	43,249	41,051	500,062	287,179	57.43	12,252	2.45
2549	142	65	40,303	39,761	520,134	286,523	55.09	10,991	2.11
2550	146	77	38,605	38,565	529,279	266,349	50.32	10,920	2.06

ที่มา : จากสำนักงานสถิติแห่งชาติและจากการคำนวณโดยผู้วิจัย

ตารางที่ 5.13 ค่าสหสัมพันธ์ของค่าจ้างขั้นต่ำ จำนวนโรงงาน จำนวนประชากรย้ายเข้า ย้ายออกและจำนวนแรงงานในจังหวัดมหาสารคาม

	ค่าสหสัมพันธ์				
	จำนวนโรงงาน : แรงงานภาคเกษตร	จำนวนโรงงาน : แรงงาน ภาคอุตสาหกรรม	จำนวนคนย้ายเข้า : แรงงานภาคอุตสาหกรรม	จำนวนคนย้ายออก : แรงงานภาคอุตสาหกรรม	ค่าจ้างขั้นต่ำ : แรงงาน ภาคอุตสาหกรรม
ช่วงก่อนมี BOI	-0.37	0.4	0.28	-0.39	0.86
ช่วงหลังมี BOI	0.08	0.69	-0.51	0.28	0.35

ที่มา : จากการคำนวณโดยผู้วิจัย

จากตารางที่ 5.12 จะเห็นได้ว่าช่วงก่อนมีนโยบายส่งเสริมการลงทุน จำนวนโรงงาน อุตสาหกรรมมีความสัมพันธ์แบบผกผันกับแรงงานภาคเกษตร (ค่าสหสัมพันธ์ = - 0.37) คือ ในกรณีที่โรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นจะทำให้แรงงานในภาคเกษตรลดลง เมื่อมาพิจารณาจำนวน โรงงานต่อแรงงานภาคอุตสาหกรรมในช่วงก่อนมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนพบว่า มีความสัมพันธ์ แบบแปรผันตรง (ค่าสหสัมพันธ์ = 0.4) หมายความว่า ในช่วงก่อนมีนโยบายส่งเสริมการลงทุน จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้น ทำให้แรงงานในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น นั่นก็คือแรงงานใน ภาคเกษตรได้ย้ายเข้าสู่แรงงานในภาคอุตสาหกรรมหรือได้เคลื่อนย้ายไปเป็นแรงงานประเภทอื่น แต่ในช่วงหลังที่มีนโยบายส่งเสริมการลงทุน พบว่าค่าสหพันธ์ของจำนวนโรงงานกับแรงงานภาค เกษตรนั้นไม่สัมพันธ์กัน (ค่าสหสัมพันธ์ = 0.08) คือไม่ว่าจำนวนโรงงานจะเพิ่มขึ้นหรือลดลงก็ ไม่ได้ส่งผลให้แรงงานภาคเกษตรเปลี่ยนแปลงไปด้วย เนื่องจากในช่วงก่อนมีนโยบายนั้นแรงงานใน ภาคเกษตรส่วนหนึ่งได้เคลื่อนย้ายเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมแล้ว แต่ในช่วงหลังที่มีนโยบาย ความสัมพันธ์ของจำนวนโรงงานกับแรงงานภาคอุตสาหกรรมยังคงแปรผันตรง (ค่าสหสัมพันธ์ = 0.69) คือเมื่อจำนวนโรงงานที่เพิ่มมากขึ้นแรงงานภาคอุตสาหกรรมก็เพิ่มมากขึ้นด้วย ซึ่งอธิบายได้ ว่าด้วยความสัมพันธ์ของค่าจ้างขั้นต่ำกับแรงงานภาคอุตสาหกรรมที่แปรผันตรงของทั้งสองช่วง (ค่าสหสัมพันธ์ = 0.86 ในช่วงก่อน และค่าสหสัมพันธ์ = 0.35) แสดงว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่เพิ่ม มากขึ้นเป็นตัวดึงดูดให้แรงงานในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงก่อนที่มีนโยบาย ที่อัตราค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัดมหาสารคามเพิ่มขึ้นเรื่อย แต่สัมพันธ์น้อยลงในช่วงหลังที่มีนโยบาย เนื่องจากเมื่อเทียบกับพื้นที่อื่นค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัดมหาสารคามถือว่ามีอัตราที่น้อยมาก ซึ่งทำ ให้ไม่สามารถดึงดูดแรงงานต่างพื้นที่ให้เข้ามาทำงานในจังหวัดมหาสารคามได้ ซึ่งแรงงาน อุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นนั้นคือแรงงานที่อยู่ในพื้นที่ที่สามารถอธิบายได้โดยค่าสหสัมพันธ์ของแรงงาน ภาคอุตสาหกรรมกับอัตราการย้ายเข้าจะเห็นว่ามีค่าสหสัมพันธ์กันแบบแปรผกผัน (ค่าสหสัมพันธ์ = -0.51) คือ อัตราการย้ายเข้าถึงแม้จะมีน้อยแต่ทำให้แรงงานเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่าแรงงาน อุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นก็คือแรงงานที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ส่วนแรงงานเกษตรที่มีเป็นจำนวนมาก

ถึงแม้ว่าจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมจะเพิ่มมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าแรงงานในภาคเกษตรไม่ได้เข้ามาเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรมอย่างเต็มตัวแต่ได้ทำอาชีพทั้งสองควบคู่กันไปซึ่งสอดคล้องจากข้อมูลจากแบบสอบถามของคนงาน ดังนั้นสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนทำให้เกิดการเปลี่ยนงานจากภาคเกษตรกรรมไปเป็นภาคอุตสาหกรรมนั้นเป็นสมมติฐานที่ผิด เนื่องจากข้อเท็จจริงแล้วเป็นการประกอบอาชีพทั้งด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมควบคู่กันไป

จากการศึกษาลักษณะและสภาวะอุตสาหกรรมของจังหวัดมหาสารคามและจากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า นโยบายส่งเสริมการลงทุนของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนที่ได้กำหนดให้มีเขตส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนนั้น ทำให้เกิดการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมเบาประเภทโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปมากที่สุด ในจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งจะเห็นได้ว่าโครงสร้างของอุตสาหกรรมจังหวัดมหาสารคามที่สำคัญประกอบด้วยอุตสาหกรรมรับช่วงการผลิต ประเภทของอุตสาหกรรมรับช่วงการผลิตที่สำคัญก็ได้แก่ อุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งอุตสาหกรรมประเภทนี้เป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้แรงงานเป็นจำนวนมากและเป็นแรงงานราคาถูก จึงทำให้จังหวัดมหาสารคามมีการเติบโตในอุตสาหกรรมประเภทนี้มาก เนื่องจากมีค่าแรงขั้นต่ำที่ถูกมากเมื่อเทียบกับพื้นที่อื่น แต่เมื่อมาศึกษาถึงสภาวะตลาดแรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าพบว่า โรงงานอุตสาหกรรมยังคงมีความต้องการแรงงานในการผลิตอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากอุปทานแรงงานในพื้นที่ไม่ได้เข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมทั้งหมด เพราะติดข้อจำกัดเกี่ยวกับขอบเขตเชิงพื้นที่ของกลุ่มอุปทานแรงงาน เนื่องจากภาครัฐคาดว่ากรณีโรงงานเข้ามาตั้งจะทำให้แรงงานที่มีในจังหวัดเข้ามาทำงานในโรงงาน แต่แท้จริงแล้วพบว่า กลุ่มแรงงานที่เข้าสู่โรงงานจะมีเฉพาะแรงงานที่อาศัยอยู่ในอำเภอที่มีโรงงานอุตสาหกรรมหรือใกล้เคียงเท่านั้น เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่มีค่าแรงถูก ทำให้แรงงานไม่สามารถรับภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทางได้ นอกจากนี้จังหวัดอื่นๆที่มีค่าแรงสูงกว่า เช่น นครราชสีมา ขอนแก่น กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ก็ยังดึงดูดให้คนในพื้นที่อพยพออกไปทำงานมากกว่า รวมถึงประชากรวัยแรงงานที่เพิ่งสำเร็จการศึกษามักจะหาเลือกหางานอื่นที่ไม่ใช่งานในโรงงานมาก่อนและแรงงานที่เหลือส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพด้านการเกษตรจึงไม่เข้ามาทำงานในภาคอุตสาหกรรม